

Bu gün bir çiçəkdir, sabah bir ana...

Qız və oğlan uşaqlarına qarşı ayrı-seçkilik bəşəriyyəti narahat edən məsələyə çevrilib

Demə, dünyanın bəzi yerlərində ailələrin qız övladına münasibəti birmənalı deyilmiş. Belə ki, bir çox ailələrdə oğlan və qız uşaqlarına qarşı aydın şəkildə ayrı-seçkilik müşahidə edilir. Həm də bu münasibət ayrı-ayrı yerlərdə müxtəlif aspektlərdə özünü göstərir.

Qızlar təhsildən, qidadan, səhiyyə xidmətlərindən oğlanlara nisbətən az bəhrələnmə bilirlər. Onlar hətta informasiya texnologiyalarından da az yararlanırlar. Oğlanlar kompüter, internet, mobil telefonlardan daha geniş istifadə edirlər. Qızların şiddətə məruz qalması haqqında da kifayət qədər faktlar var.

Bəzi yerlərin insanlarının şüurunda kök atmış stereotiplər ailədə qızın doğulmasını arzuolunmaz edir. Odur ki, gənc valideynlər həkimləri cəllada çevirərək qız uşaqlarının dünyaya gəlməsinə sədd çəkirlər. Lakin qız övladlarına münasibətdə mövcud olan problemlər bununla da bitmir.

Bütün dünyada qız uşaqlarının həyatı üçün ən böyük təhlükələrdən biri onların erkən ərə verilməsidir. Qlobal miqyasda götürdükdə 20-24 yaş qrupunda qadınların təxminən üçdəbiri, yaxud təxminən 70 milyon nəfər qadın 18 yaşa qədər artıq ərədə olur. Təəssüf ki, bu acınacaqlı hal sənətimiz, problem elə problem olaraq qalır. Ümumi olaraq dünyada qız uşaqlarının təhsildən və səhiyyə xidmətlərindən daha az faydalandığı da sirr deyil. İntihar hallarının oğlanlara nisbətən qızlar arasında iki dəfədən çox olması da böyük narahatlıqlara əsas verir. Daha dəhşətli faktlar isə bunlardır ki, 15-19 yaş arası

təcrübə də özünü göstərir ki, hər növbəti ildə keçirilən tədbirlərdə problemin müəyyən istiqaməti, məsələn, qızların təhsili, sağlamlığı, yaxud erkən ərə verilməsi və s. əsas götürülür.

İnsanların həyatında ədalət və bərabərlik qanunları uşaq yaşlarından başlayır. Odur ki, bu istiqamətdə aparılan ictimai məlumatlandırma və əldə olunan digər bilgiler böyük əhəmiyyət kəsb

hər dörd qızdan birinə şiddət göstərilir, hər 10 qızdan biri isə cinsi istismara məruz qalır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) nüfuzlu beynəlxalq missiya kimi bütün bunları müşahidə edərək bəşəriyyətə sanki kəsərlə bir mesaj göndərmişdir. Hələ 2011-ci ilin sonunda BMT Baş Assambleyası Beynəlxalq "Qız övladları günü"nin qeyd olunması ilə bağlı qətnamənin qəbulunu səsverməyə çıxarıb. Beləliklə, hər il oktyabrın 11-də bu bayramın qeyd olunması qərara alınıb. Bu günün keçirilməsində məqsəd diqqəti qızların hüquqlarının müdafiəsinə, oğlan və qızlar arasında gender bərabərliyinin təmin olunmasına, müxtəlif növ ayrı-seçkilikdən və baxımsızlıqdan əziyyət çəkən qızlara yönəltməkdir.

"Qız övladları günü" əvvəlcə Kanadada, Türkiyədə, Peruda qeyd olunmağa başlayıb. Sonrakı illərdə onlara

tədricən digər ölkələr də qoşulub.

Ötən dövr göstərir ki, "Qız övladları günü" adi bayram çərçivəsindən çıxaraq ilboyu ardıcıl, məqsədyönlü tədbirlərlə davam etdirilir. Başqa sözlə, bu günün təsis edilməsində əsas məqsəd təkəcə bayram keçirmək deyil, diqqəti sözügedən sahədə olan qəbul edilməz vəziyyətə cəlb etməkdən və onu köklü surətdə dəyişdirməkdən ibarətdir. Artıq belə bir

edir. Bunlar qız uşaqlarının gələcəyi üçün çox dəyərlidir. Həyata keçirilən tədbirlər də məhz bu xeyirxah işə, müqəddəs amala xidmət edir.

Azərbaycanda qız uşaqlarına mənfi münasibət bir sıra ailələrin onları ana bətnində ikən məhv etməsində göstərir. Bunun nəticəsidir ki, yeni doğulan körpələr arasında qızların xüsusi çəkisi 2000-ci ildəki 46,5 faizdən 2009-cu ildə 46 faizədək azaldı. 2013-cü ildə yeni doğulanlar arasında qızların sayı 46,4 faizədək, sonrakı dövrdə bir qədər də artsa belə, oğlanların sayı yenə də çox olaraq qalır.

2016-2017-ci illərdə doğulan körpələrin 46,8 faizini qızlar təşkil etdi. Bu, yeni doğulan hər 100 qıza 114 oğlanın düşməsi deməkdir. Bioloji normaya görə isə bu nisbət 114 deyil, 105-107 olmalıdır.

Aydın məsələdir ki, doğulanların cins nisbətinin pozulması ümumi əhəlinin cins

strukturunu da dəyişir. Beləliklə də Azərbaycanda qadınların sayı getdikcə azalır. Hazırda qadınlar ölkə əhalisinin 50,1 faizini təşkil edir. 2008-ci ildə bu rəqəmin 51 faiz, 2012-ci ildə 50,4 faiz, 2015-ci ildə 50,2 faiz olduğu və indi artıq 50 faizə çatdığı üzərində ciddi düşünməli faktdır.

Belə bir durumla qarşılaşmış ölkələrin keçirdiyi yol göstərir ki, bu dinamika davam edərsə, Azərbaycanın da qarşısı çətin alın bilən ciddi problemlə üzləşəcəyinə böyük ehtimal var. Başqa sözlə, 20-30 ildən sonra Azərbaycanlı oğlanlar üçün xaricdən gəlin gətirməli olarıq.

Gələcəkdə belə müşkül məsələ ilə üzləşməmək üçün Azərbaycan bu istiqamətdə aparılan işlərdə BMT-nin Əhali Fondu ilə əməkdaşlıq edir. Artıq bir sıra birgə layihələr həyata keçirilib. Bu layihələrin uğurlu icrası məqsədilə Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi əsas tərəfdaşlar kimi yaxından iştirak edərək təşəbbüslərə əhəmiyyətli dəstək verirlər. Bu, "Azərbaycan" qəzetinin də 15 ildən çoxdur vaxtaşırı müraciət etdiyi aktual mövzulardandır.

Azərbaycanda narahatlıq doğuran digər bir məsələ isə qızların erkən ərə verilməsidir. Ərə getməsi deyil, məhz ərə verilməsi, çünki belə hallar əsasən qızların öz seçimi ilə baş vermir. Onları tez ailə

qurmağa valideynləri təhrik edir.

Birmənalı olaraq dərk etmək lazımdır ki, erkən nikaha daxil olmaq təkəcə qızların gələcəyini sual altına almır, bütövlükdə cəmiyyətə mənfi təsir göstərir. Belə ki, yeniyetmə qızlar artıq təhsillərini davam etdirə bilmir, savadsız qalır, heç bir peşəyə, sənətə yiyələnmir, cəmiyyət isə onların potensialından, elmə, iqtisadiyyata, mədəniyyətə və digər sahələrə verəcəyi faydadan məhrum olur. Erkən nikaha daxil olan qızlar bir çox hallarda ailədə xili şiddətə məruz qalırlar. Erkən evlilik qızların səhhətinə də böyük zərbə vurur, bu, hətta ana və uşaq ölümləri ilə nəticələnir.

Erkən evlilik məsələsi bu gün bütün dünyanı narahat edən problemlərdən biridir. Daha bir narahatlıq isə erkən nikahların azaldılması istiqamətində irəliləyişin ləngəldə olunmasından doğur. Yeri gəlmişkən, hər il dünyada 15 milyon qız 18 yaşına çatmamış ərə verilir. Daha az inkişaf etmiş ölkələrdə hər 9 qızdan biri 15 yaşında artıq nikahda olur.

Dünyanın müxtəlif yerlərində insanların ümumi fikri belədir ki, qız uşaqlarını qorumağın ən yaxşı yollarından biri təhsildən keçir. Onlar təhsil almadıqda cəmiyyət çoxistiqamətli eroziyaya məruz qalır. Ona görə də qızların təhsil alması qarşısındakı bütün maneələr aradan qaldırılmalıdır. Təəssüf ki, dünyada hər üç qız uşağından

birinin təhsil almaq hüququ zorakılıq, yoxsulluq və irqçilik səbəbindən pozulur.

Qız uşaqlarının daha yaxşı təhsil almaları və onların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması hər bir ölkənin prioriteti olmalıdır. Təqdirəlayiq haldır ki, Azərbaycanda qızların təhsilinə böyük diqqət göstərilir. Hazırda ölkənin ümumi təhsil müəssisələrində şagirdlərin 46 faizi, orta ixtisas təhsil müəssisələrində 65,3 faizi, ali təhsil müəssisələri tələbələrində 48,2 faizi qızlardır. Ölkəmizdə eləcə də anaların və körpələrin, istər oğlan olsun, istərsə də qız, sağlamlığına xidmət edən tibb müəssisələrinin geniş şəbəkəsi fəaliyyət göstərir.

Qız və oğlan uşaqları arasında ayrı-seçkilik salan bəzi insanlar özlərinin şüurlarında mütləq müsbət dəyişiklik etməlidirlər. Çünki qız olan evdə səliqə-sahman göz oxşayar, xoş ab-hava hökm sürür. Nənələrimiz deyirdilər ki, qız uşağının ayağı sayalı olar, onun dünyaya gəlişi ilə evə ruzi-bərəkət gələr. Qız həmişə qayğıkeşdir. Ata-ananın başı ağrıtında yastığı yanında keşik çəkən də qız övladı olur.

Arzu edək ki, qızlara bütün sahələrdə, həmişə, hər yerdə müsbət münasibət bəslənsin. Bu məsələ dövlətimizin böyük gələcəyə hesablanmış sosial-iqtisadi siyasətində mühüm yer tutur. Dinimiz də qız uşaqlarına ən uly münasibət bəsləməyə çağırır. Xalqımızın mentalitetində, milli-mənəvi dəyərlərində, ailə ənənələrində qız uşaqlarına qayğı və sevgiyə xüsusi önəm verilir. Axı bu gün incə bir çiçək - sevimli bir körpə olan qızlarımızın hər biri sabahın anasıdır!

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"